

Posudek na bakalářskou práci Matěje Czvaliny „Moderní české překlady hebrejské Bible“

Bakalářská práce Matěje Czvaliny se zabývá moderními překlady hebrejské Bible (Starého Zákona) do češtiny. V první, rozsáhlejší části práce (kapitoly 1 a 2) autor nabízí podrobný přehled všech převodů biblických textů do češtiny od počátku 20. století až do současnosti. Jsou zde zahrnuty jak překlady celého biblického kánonu, tak rozsahem menší převody jedné nebo několika biblických knih (zejména Pentateuchu a poetických knih – Písně písní, Žalmů, Knihy Job aj.). V této části autor podrobně rozebírá okolnosti vzniku českých biblických překladů (zhruba v chronologickém pořadí), předkládá biografické medailony autorů, hodnotí jejich překladatelskou metodologii a koncepcie jednotlivých vydání. Kromě nejrozšířenějších překladů (Hejčlův překlad, ČKP, ČEP, Jeruzalémská bible, Bible21) se náležitě věnuje také překladům marginálnějším (Překlad nového světa, Slovo na cestu, Pentateuch Karola Sidona). Do souboru posuzovaných překladů pak zcela správně zahrnuje kromě překladů se zřetelným konfesijním zaměřením také mnohdy volnější převody literární. V mnohem kratší druhé části práce (kapitola 3) pak autor na základě dvou případových studií předkládá zběžnou analýzu překladových strategií ve vybraných překladech.

Autor práce se musel vypořádat s poměrně nelehkým úkolem skloubit historicko-deskriptivní a lingvisticky-analytickou složku tématu. Velký počet posuzovaných překladů se navíc podepsal na nevyrovnané kvalitě podkapitol v první části práce. Tam, kde se Czvalinga snaží vznik a koncepci jednotlivých překladů na základě dostupné sekundární literatury historizovat a kontextualizovat, nelze mít proti jeho postupu výhrady. Autor poskytuje solidní historický přehled, ačkoli také zde by se dalo jít víc do hloubky a položit si širší otázky k procesu vzniku českých biblických překladů (např. jak se do překladatelských koncepcí přetavily konfesijní rozdíly, a to jak na úrovni teologicko-dogmatické, tak na úrovni organizace procesu překladu, tzn. neformální kroužky vs. překladatelské komise?). Lingvisticky-analytická složka je na tom o něco hůře. Přestože autor poznamenává, že „silné stránky jednotlivých překladů, stejně jako jejich slabiny“ může „běžný čtenář“ odhalit při jejich „soustavnější četbě“ a srovnávání (s. 23), těžko se ubránit dojmu, že sám tak systematickou strategii u většiny posuzovaných překladů nezvolil. Proklamované ambice „upozornit na některé charakteristické jazykové rysy jednotlivých překladů a zároveň přiblížit čtenáři způsob přístupu překladatelů k hebrejskému originálu“ (s. 61) se mu daří dostát pouze v několika případech. U některých překladů hodnocení z jazykového a hebraistického hlediska zcela chybí (Hejčl, I. Hirsch, S. K. Neumann), jinde se autor opírá o kritiku „z druhé ruky“ (Šrámek-Kajdoš, Bogner-ČKP, ČEP) nebo je jeho hodnocení vágní, bez příkladů, a tudíž bez valné výpovědní hodnoty (Bible21 je „o mnoho čtivější“ než jiné překlady [s. 29]; Balabánův převod Písně písní se vyznačuje blíže nespecifikovaným „extatick[ým] naladěn[ím]“ [s. 47]). Naproti tomu jeho analýza překladu „Slovo na cestu“ se rozsahem blíží miniaturní případové studii. Podrobněji pojednává také o překladu Sichera a Hirsche, největší pozornost pak věnuje kritice překladu Pentateuchu Karola Sidona. Přestože se zde s asi největším úspěchem pokouší o analýzu zvolených překladových přístupů, rezolutně proklamovanou Sidonovu „neznalost fungování masoretského textu i hebrejštiny samotné“ (s. 42) by bylo potřebné doložit podrobnějším studiem většího množství Sidonových nestandardních řešení, které by mohlo např. odhalit domnělé „chyby“ jako vědomou strategii, pokus o „midrašickou“ inovativnost zakořeněný v tradičních hermeneutických postupech. Taková analýza by si samozřejmě vyžádala mnohem více prostoru, kterým však autor na ploše bakalářské práce pochopitelně nedisponuje.

Druhá část práce, tvořená dvěma případovými studii, také budí metodologické otázky. Autor zvolil k demonstraci charakteristických překladových postupů krátkou pasáž z knihy Job a překlad specifické hebrejské gramatické vazby, syntakticky vyčleněného podmětu, tzv. nominativu absolutního. Zatímco úryvek z knihy Job (jakkoli se nejedná o jednu z nejambivalentnějších pasáží) umožňuje srovnat různé přístupy k překladu poetického textu, zejména ve volbě lexiky, nominativ absolutní je sice do češtiny obtížně převoditelnou vazbou,

nelze však říct, že by se jednalo o jev natolik významuplný či příznakový, aby jej bylo možné vhodně použít pro hodnocení specifik jednotlivých překladatelských přístupů. Ignorování tohoto gramatického jevu, které autor některým překladům vytýká, nemusí být natolik zásadním pochybením – překlad je ostatně uměním kompromisu a neustálým balancováním mezi přílišnou věrností pramennému nebo naopak cílovému jazyku. Czvalingou navržený překlad této gramatické vazby pomocí předsunutého větného členu (s. 56), který je v češtině často příznakem neformálního, hovorového stylu, je také mnohdy méně vhodný (v závislosti na kontextu). Na základě dvou příkladů lze navíc jen těžko vynášet obecné soudy o překladatelské koncepci ve vztahu k tomuto gramatickému jevu.

Po formální stránce lze práci vytknout jen málo: autor korektně cituje primární a sekundární zdroje, používá standardní formu bibliografických citací, práce neobsahuje gramatické chyby – s výjimkou několika typografických chyb a překlepů (s. 9: v pozn. 2 místo „Böhmischen“ má být „böhmischen“; s. 11: místo „bližšího“ má být „bližším“; s. 12: místo „Helčlův“ má být „Hejčlův“; v pozn. 21 má být tečka až po závorce; s. 14: místo „starověké“ má být „starověkého“; s. 22: v citaci z předmluvy ČEP místo „Písem“ má být „Písmem“; s. 25: přepis ם״ץ má být „šim“, ne „sim“; tamtéž: místo „stardartní“ má být „standardní“; s. 30: místo „v závěrů“ má být „v závěru“; tamtéž v pozn. 167 má věta začínat velkým písmenem; s. 39 v citaci místo „vědy.“ má být „vědy,“; s. 52: místo „Jaroslav Segert“ má být „Stanislav Segert“; s. 53–54: v pozn. 329, 333, 338 má být „Joüon“, ne „Joüon“).

Navzdory uvedeným nedostatkům koncepčního charakteru se jedná o solidně zpracovanou přehledovou studii shrnující dostupné informace o moderních biblických překladech do češtiny, okolnostech jejich vzniku a jejich obecných překladových přístupech. Z těchto důvodů práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

V Litoměřicích 17.8.2015

PhDr. Milan Žonca, PhD